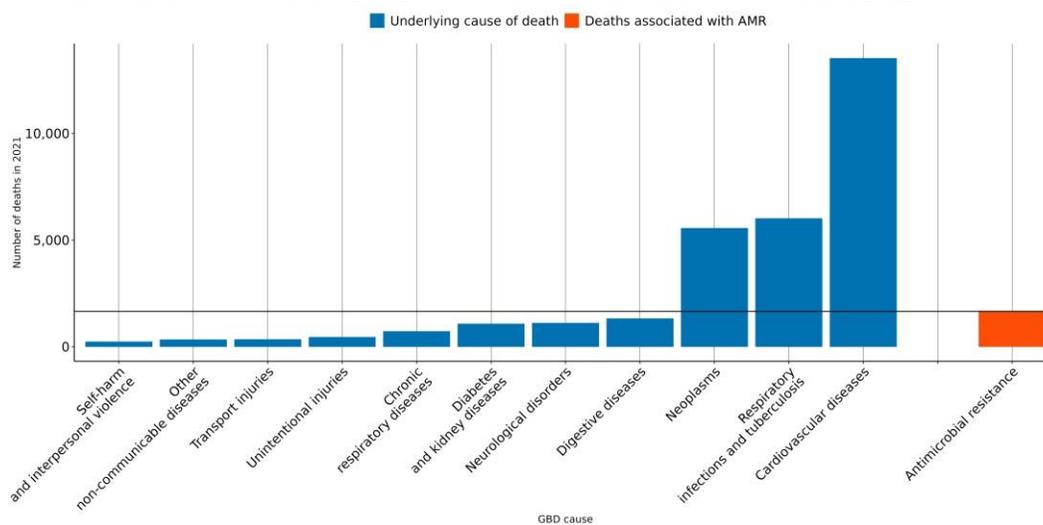

Հակամանրէային դիմադրողականության (AMR) բեռը Հայաստանում Գործադիր ամփոփում

- Հակամանրէային դիմադրողականությունը (AMR) համաշխարհային առողջության համար մեծ սպառնալիք է, **1990 թվականից ի վեր Հայաստանում ամեն տարի** ավելի քան 400 մարդ է զոհվում AMR-ի պատճառով:
- 2021 թվականին այս վայրում գրանցվել է մոտ **373 UI (269-478)** մահ եւ **1,660 UI (1,300-2,030)** մահ՝ կապված AMR-ի հետ:
- 2021 թվականին AMR-ի հետ կապված մահերի ամենամեծ թիվը տեղի է ունեցել **երկրում 70+** տարեկանների շրջանում:
- 2021 թվականին ամենամահացու պաթոգեն-դեղամիջոցների համակցություններից էին *մեթիցիլինի նկատմամբ կայուն Staphylococcus aureus*-ը, *կարբապենեմների նկատմամբ կայուն Pseudomonas aeruginosa* եւ *կարբապենեմների նկատմամբ կայուն Acinetobacter baumannii*-ը:

Գծապատկեր 1 2021 թվականին ԱՄՆ-ի հետ կապված մահերի թիվը

- 2021 թվականին AMR-ի հետ կապված մահերի թիվը բարձր էր՝ համեմատած երկրում մահվան ամենակարեւոր պատճառների հետ (պատկերված է կապույտ գույնով): AMR-ի հետ կապված մահերը տեղի են ունենում հիվանդությունների գլոբալ ծանրաբեռնվածության (GBD) մահվան բազմաթիվ պատճառների ներքո, եւ AMR-ն ինքնին մահվան հիմնական պատճառ չէ:
- [2024 թվականի ՄԱԿ-ի Գլխավոր ասամբլեայի հակամանրէային դիմադրողականության](#) բարձր մակարդակի հանդիպման ժամանակ երկրների անդամները պայմանավորվել են **մինչեւ 2030 թվականը 10% կրճատել** AMR-ի հետ

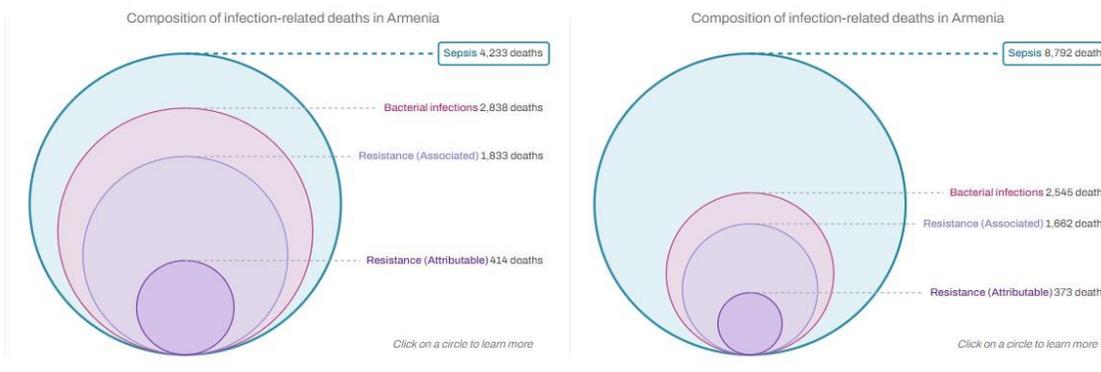
կապված մահերի համաշխարհային թիվը 2019 թվականի հիմնական գծի **համեմատ (4,95-ից 4,45 միլիոն)**: Մական [մեր կանխատեսումը](#) ցույց է տալիս, որ համախմբված գործողությունների բացակայության դեպքում AMR-ի հետ կապված մահերը կարող են հասնել **5,5 միլիոնի** (UI 4,8 - 6,2), եթե ներկայիս միտումները շարունակվեն: Հայաստանի համար 10% կրճատումը նշանակում է նվազեցնել ԱՄՆ-ի հետ կապված մահվան դեպքերի թիվը՝ հասնելով **1560-ի**, սակայն ներկայումս այս երկրի միտումը 2030 թվականին կարող է հասնել մինչև **1,690 ՄՆ-ի [1,270-2,190]** մահվան դեպքի:

ՀՀ-ն Հայաստանում

Հիմնական կետերը

- Հակամանրէային դիմադրողականությունը (AMR) առողջության համար մեծ սպառնալիք է, *1990 թվականից ի վեր ամեն տարի* ավելի քան մեկ միլիոն կյանք է կորցրել:
- Ամբողջ աշխարհում 4,71 (95% անորոշության միջակայք (UI) 4,2-5,2) միլիոն մահ կապված է 2021 թվականին բակտերիալ դեղակայուն վարակների հետ:
- Իսկ նույն տարում 1,14 (UI 1 - 1,3) միլիոն մահ պայմանավորված է բակտերիալ դեղակայուն վարակով:
- *39 (UI 33 - 46)* Կանխատեսվում է, որ 2025-2050 թվականներին բակտերիալ AMR-ին ուղղակիորեն վերագրվող մահերը տեղի կունենան, եթե համաձայնեցված քայլեր չձեռնարկվեն: Սա հավասար է ամեն րոպե երեք մահվան:

Գծապատկեր 2 Համեմատել վարակման հետ կապված 30 տարվա մահերը եւ 1990-2019 թվականներին Հայաստանում ԱՄՆ-ի հետ կապված եւ վերագրվող մահերը:

- Այս եւ ավելի շատ վիզուալիզացիաներ դիտարկելու համար այցելեք [Վարակիչ պատճառների եւ դիմադրողականության արդյունքների չափում բեռի գնահատման համար \(MICROBE\)](#)

- 2021 թվականին Հայաստանում արձանագրվել է ԱՄՀ-ի հետեւանքով վերագրվող **373 (269-478)** մահվան դեպք եւ **ԱՄՀ-ի հետ կապված 1,660 UI (1,300-2,030)** մահ: Այստեղ «վերագրվող մահերը» համարվում են այն մահերը, որոնք կկանխվեին, եթե վարակների պատճառ հանդիսացող դեղակայուն բակտերիաները չլինեին դեղակայուն: «Կապված մահերը» համարվում են այն մահերը, որոնք տեղի չէին ունենա, եթե վարակները ամբողջությամբ կանխվեին:
- 204 երկրներում Հայաստանն ունի **AMR-ի հետ կապված տարիքային ստանդարտացված մահացության 67-րդ ամենացածր ցուցանիշը 2021 թվականին:**
- Աղյուսակ 1-ը ցույց է տալիս այն բակտերիաները, որոնք 2021 թվականին ամենաշատ մահերի պատճառ են դարձել (↑ ցույց է տալիս 1990-2021 թվականների միջև տարեկան աճի ցուցանիշը, ↓ ցույց է տալիս տարեկան նվազման միտումը), իսկ *աղյուսակ 2-ը* ցույց է տալիս պաթոգեն-դեղամիջոցների համակցությունները, որոնք 2021 թվականին ամենաշատ մահերի պատճառ են դարձել:

Աղյուսակ 1. Բակտերիաներ, որոնք 2021 թվականին ամենաշատ մահերի պատճառ են դառնում (մահերի քանակը փակագծերում)

Burdens rank	Overall susceptible and resistant		Associated		Attributable	
	UI (min-max)	Change	UI (min-max)	Change	UI (min-max)	Change
	Staphylococcus aureus 544 UI (481-606)	↑	Staphylococcus aureus 320 UI (214-426)	↑	Staphylococcus aureus 71 UI (36-106)	↑
	Escherichia coli 355 UI (313-396)	↑	Escherichia coli 292 UI (222-362)	↑	Escherichia coli 60 UI (41-80)	↑
	Streptococcus pneumoniae 332 UI (293-371)	↓	Klebsiella pneumoniae 215 UI (182-248)	↓	Klebsiella pneumoniae 49 UI (40-58)	↓
	Pseudomonas aeruginosa 283 UI (250-315)	↑	Streptococcus pneumoniae 184 UI (124-244)	↓	Acinetobacter baumannii 45 UI (40-50)	↓
	Klebsiella pneumoniae 274 UI (242-305)	↓	Pseudomonas aeruginosa 166 UI (131-201)	↓	Pseudomonas aeruginosa 44 UI (33-55)	↓
	Acinetobacter baumannii 115 UI (101-128)	↓	Acinetobacter baumannii 113 UI (100-126)	↓	Streptococcus pneumoniae 28 UI (16-41)	↓
	Enterococcus faecalis 88 UI (77-100)	↑	Enterobacter spp. 63 UI (55-72)	↓	Enterobacter spp. 20 UI (15-24)	↓
	Enterobacter spp. 81 UI (71-90)	↓	Enterococcus faecalis 60 UI (52-68)	↑	Enterococcus faecalis 10 UI (6-14)	↑
	Proteus spp. 68 UI (59-76)	↑	Proteus spp. 50 UI (38-61)	↑	Serratia spp. 10 UI (7-13)	↓
	Enterococcus faecium 65 UI (57-73)	↑	Enterococcus faecium 48 UI (41-55)	↑	Proteus spp. 8 UI (5-11)	↑

Annualized rate of change (1990-2021):
 <-3% (dark blue), -1.5% to 0% (light blue), 1.5% to 3% (red), >5.0% (dark red),
 -3% to -1.5% (medium blue), 0% to 1.5% (pink), 3% to 5% (orange)

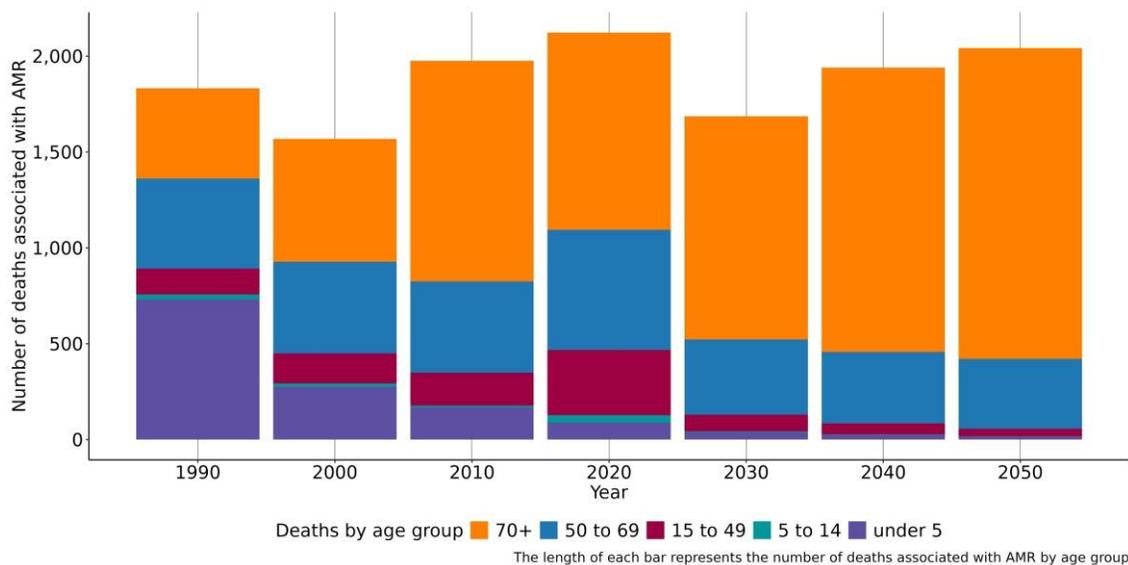
Աղյուսակ 2. 2021 թվականին ամենաշատ մահերի պատճառ դարձած կոմբինացիաները (մահերի թիվը փակագծերում)

	Associated		Attributable			
Burden Rank	Escherichia coli Aminopenicillin	263 UI (143-383)	↑	Staphylococcus aureus Methicillin	44 UI (15-73)	↑
	Staphylococcus aureus Macrolides	236 UI (183-289)	↑	Acinetobacter baumannii Carbapenems	22 UI (17-27)	↑
	Escherichia coli TMP-SMX	204 UI (154-254)	↑	Pseudomonas aeruginosa Carbapenems	20 UI (13-27)	↑
	Staphylococcus aureus Methicillin	184 UI (56-313)	↑	Escherichia coli 3GC	16 UI (10-21)	↑
	Klebsiella pneumoniae TMP-SMX	180 UI (147-213)	↓	Klebsiella pneumoniae Aminoglycosides	13 UI (10-17)	↑
	Klebsiella pneumoniae Aminoglycosides	171 UI (142-201)	↑	Streptococcus pneumoniae Carbapenems	13 UI (6-19)	↓
	Escherichia coli Fluoroquinolones	169 UI (74-264)	↑	Acinetobacter baumannii Fluoroquinolones	12 UI (9-14)	↓
	Klebsiella pneumoniae Beta-Lactam/Lactamase Inhib.	156 UI (113-198)	↓	Escherichia coli Fluoroquinolones	11 UI (4-18)	↑
	Streptococcus pneumoniae TMP-SMX	155 UI (95-214)	↓	Escherichia coli TMP-SMX	11 UI (6-15)	↑
	Escherichia coli 3GC	148 UI (86-210)	↑	Staphylococcus aureus Macrolides	10 UI (7-14)	↑

Annualized rate of change (1990-2021):
 < -3% (dark blue), -1.5% to 0% (light blue), 1.5% to 3% (red), > 5.0% (orange)
 -3% to -1.5% (medium blue), 0% to 1.5% (pink), 3% to 5% (brown)

- Անկախ հակամանրէային դիմադրողականությունից՝ 2021 թվականին ամենաշատ մահերի պատճառ հանդիսացող վարակիչ համախտանիշները հետեւյալն էին (մոտավորապես հազարավոր մահեր փակագծերում), ստորին շնչառական ուղիների վարակ (բացառությամբ COVID) (1,380 UI (1,200-1,560)), արյան շրջանառության վարակներ (1,300 UI (1,150-1,460)), պերիտոնեալ եւ ներորովայնային վարակներ (458 UI (397-520)), միզուղիների վարակներ եւ պիելոնեֆրիտ (225 UI (185-265)) եւ մաշկի եւ ենթամաշկային համակարգերի վարակներ (103 UI (82-123)):

Նկար 3. 1990-2020 թվականներին AMR-ի հետ կապված մահվան դեպքերի թիվը ըստ տարիքային խմբի կանխատեսում

- Հայաստանում 1990 թվականին ԱՄՆ-ի հետ կապված մահերի ամենամեծ թիվը գրանցվել է մինչև 5 տարեկան անձինք, սակայն 2021 թվականին դա փոխվել է, քանի որ մահերի ամենամեծ թիվը գրանցվել է 70+-ի շրջանում: Սա ցույց է տալիս, որ 5 տարեկանից ցածր տարիքի մարդկանց շրջանում վարակների կանխարգելումը նպաստել է AMR-ի հետ կապված մահերի թվի կրճատմանը: 2021 թվականին 70+-ի շրջանում AMR-ի հետ կապված մահվան դեպքերի թիվը կազմել է 988 UI (758-1,220), մինչդեռ 100,000 բնակչի հաշվով մահացության ցուցանիշը կազմել է 404 UI (310-498):

Տվյալների աղբյուրները Հայաստանի համար

Ընդհանուր առմամբ, 520 միլիոն անհատական գրառումներ կամ մեկուսացումներ, որոնք ընդգրկում են 19,513 ուսումնասիրության վայրի տարիներ, օգտագործվել են որպես մուտքային տվյալներ մեր գնահատման գործընթացում: Այս երկրի մուտքային տվյալների ենթաբազմությունը ներկայացված է ստորև:

Աղյուսակ 3. Հայաստանի տվյալների մուտքագրումներ ըստ աղբյուրի տեսակի

Աղբյուրի տիպ	Տարիներ	Sample չափը	Նմուշի չափի միավորներ
Հակաբիոտիկների օգտագործում	1990-2021	398	Ուսումնական տարվա տվյալների կետեր
Մանրէաբանական կամ լաբորատոր տվյալներ՝ առանց արդյունքի	2010-2021	64	Մեկուսացված
Գրականագիտություն	1990-2009	101	Դեպքեր/մեկուսացված/զգայունության թեստեր

Լրացուցիչ տեղեկություններ

GRAM-ի մասին:

Հակամանրէային դիմադրողականության գլոբալ հետազոտության (GRAM) նախագծի նպատակն է ստեղծել **հակամանրէային դիմադրողականության (AMR) բեռի մեծության եւ միտումների ճշգրիտ եւ ժամանակին գնահատականներ ամբողջ աշխարհում**, որոնք կարող են օգտագործվել որոշումների կայացման եւ հետազոտությունների բուժման ուղեցույցների եւ օրակարգերի տեղեկացման, առաջացող խնդիրների հայտնաբերման եւ միտումների մոնիտորինգի համար՝ գլոբալ ռազմավարությունների մասին տեղեկացնելու համար, ինչպես նաեւ ժամանակի ընթացքում միջամտությունների գնահատումը հեշտացնելու համար:

GRAM-ը Օքսֆորդի համալսարան-IHME ռազմավարական գործընկերության առաջատար նախագիծն է: GRAM-ը գործարկվել է Միացյալ Թագավորության առողջապահության եւ սոցիալական խնամքի նախարարության Ֆլեմինգ հիմնադրամի եւ Wellcome Trust-ի աջակցությամբ:

Բոլոր ռեսուրսները:

IHME-ում AMR վերլուծության վերաբերյալ բոլոր ռեսուրսների համար այցելեք <https://www.healthdata.org/antimicrobial-resistance>:

Այս եւ ավելի շատ վիզուալիզացիաներ դիտարկելու համար այցելեք [Վարակիչ պատճառների եւ դիմադրողականության արդյունքների չափումը բեռի գնահատման համար \(MICROBE\)](#):

Տվյալների աղբյուրներ՝

Տվյալների մուտքագրման աղբյուրների ցանկն ըստ երկրի եւ AMR արդյունքների ըստ տարածաշրջանի ներբեռնելու համար այցելեք [Առողջապահության տվյալների գլոբալ փոխանակում \(GHDx\)](#):

Հետադարձ կապ:

- Պետական պաշտոնատար անձանց, առողջապահական գերատեսչությունների կամ գիտահետազոտական հաստատությունների վերլուծությունների վերաբերյալ հարցումների եւ հարցերի համար՝ engage@healthdata.org
- ԶԼՄ-ներին վերաբերող հարցումների դեպքում՝ media@healthdata.org
- **Կապույտ**՝ @ihmeuw.bsky.social
- **Twitter**: @IHME_UW
- **Facebook**: <https://www.facebook.com/IHMEUW>
- **LinkedIn**: <https://www.linkedin.com/company/institute-for-health-metrics-and-evaluation>